

Az országos dalárszövetség

A budapesti nemz. zenede

A budai zeneakademia

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap három negyed lven. zeneművelletekkel, zeneszerzők és zeneművészek arcképeivel.

Ugy a lap szellemi részét illető közlemények, mint a kiadói vatali nykorkorbe tartozó levelek a társulat igazgatószághoz (váci utca 3) intézendők.

Budapest, 1883. május 13.

Egész évre 6 fit. Fél évre 3 fit. — Külföldre egészévre 8 fit, félére 4 fit

Előfizetheti a „Harmonia” nemzeti zeneműkereskedésben Budapest, váci utca 3 s vidéken minden könyvkereskedésben. — Egyes szám ára 15 kr.

Kiadja a „Harmonia” magyar zeneművészek társulata.

Felelős szerkesztő: Dr. Hubay Károly.

Bartay Ede.

Magyarország zenészeti fejlődése és zeneművészeti szervezése legtöbbet köszönhet Bartay Edének, azon férfinak, ki nek arcképét lapunk mai száma hozza.

Kitünő zenepaedagógus, vas akaratu szervező képesség, melyben a brüsseli Geväert-tel egy sorba állítható, ritka tapintat, a legalaposabb szakképzettség, a zeneművészet iránti lelkesedés, vezéri talentum, magas foku intelligencia és végre forró hazaszeretet, ezek azok a tényezők, melyek Bartayt arra a pólcra emelték, melyen ma áll, és melyek a kitünő férfinak általános szeretetet és tiszteletet szereztek.

Kevesen vannak, a kik oly sokfelé vannak elfoglalva, mint ő, a kik oly sok tisztet töltenek be, mint ő, és a kik helyüket mindenütt oly egészen, oly odaadással és oly buzgósággal töltik be, mint ő.

A nemzeti zenede igazgatója, az országos dalárszövetség el-

BARTAY EDE.

nőke, a magyar zenészeket segélyező egyesület elnöke, a „Harmonia” társulat elnöke, stb. és mindez oly ügyszeretettel, szakavatottsággal, hogy a vezetése alatt álló intézményeknek kell, hogy felvirágozzanak, kell, hogy maradandók legyenek és hogy áldásos működésük mélyen beenyuljon a zeneművészet és zeneművészek érdekeibe és diadalra juttassa azokat.

Hány intézmény köszöni Bartaynak keletkezését, hány felvirágoztatását?

Mátray Gábor, a nemzeti zenede volt igazgatójának elhalálása után: 1876-ban őt választották meg a zenede igazgatójává. Ekkor a zenede még oly kisszerű és magánjellegű zeneintézet volt, hogy magasabb szempontból alig volt számba vehető.

Mi tudjuk legjobban, hogy mi lett a zenedéből Bartay igazgatása alatt. Elsőrangú zeneintézet, mely a zeneakadémiát nemcsak hogy megközelíti, hanem sok tekintetben felülmulja. Első

rangú zeneintézeté emelte a zenedét az összes hangszerek teljes képviselője, illetve az ezeket előadó tanszékek rendszeresítésével. Mindazok, a kik zenészeti viszonyainkat ismerik, tudják, hogy e tanszékeknek mily jelentőségük van, mily óriási úr lett ezek által betöltve és a jövőre nézve mily messze kiható fontossággal bírnak.

Midőn Bartay legutóbb a fúvóhangszerek tanszékeit rendszeresítette, evvel a nemzeti zenedénél való működését koronázta meg. Mindazok, a kik zenészeti viszonyainkat ismerik, tudják, hogy e tanszékeknek mily jelentőségük van, mily óriási úr lett ezek által betöltve és a jövőre nézve mily messze kiható fontossággal bírnak.

Eddig nem volt magyar ember, a ki fúvóhangszerekben képezte volna magát ki. Színházaink kénytelenek voltak e tekintetben a külföldről fordulni és onnan requirálni a szükséges erőket, a minek azután az volt a természetes következménye, hogy zenekarainkban minden nyelven lehetett beszélni hallani, csak magyarul nem.

A fúvóhangszerekre felállított tanszékek e viszás helyzetet nemsokára megváltoztatni lesznek hivatva. Nem leszünk kényszerítve a külföldről hozni zenészeket, mert lesznek nekünk is szakszerűen képzett zenészeink, kik a fúvóhangszerek kezeléséhez érteni fognak.

Az ő kezdeményezésére indult meg 1870-ben a zeneakadémia életbeléptetésére vonatkozó mozgalom, 6 éven át küzdött és fáradozott az eszme kivitele érdekében, az országgyűlés két ízben vissza utasította az általa kidolgozott és beterjesztett tervezetet, míg végre hosszadalmas és fárasztó utánjárás és küzdelem után elfogadta azt.

Mint az orsz. dalárszövetség elnöke, az ő kezdeményezése folytán indult meg az a hatalmas és lélekemelő mozgalom a zeneművészek körében, mely legelőször az írók és művészek körében kifejezésre találva és áttéve a dalárszövetséghez —

a magyar királyhymnus megteremtését célozza és mely előreláthatólag az ő vezetése alatt fog megteremtetni, hogy örök időkre emlékezetben tartsa azon jeles férfiakat, kiknek a magyar királyhymnus lételét köszönni fogja.

De a jótékonyág terén is maradandó emléket állított magának Bartay.

Mintegy 15 évvel ezelőtt meghívott lakására néhány zenészt barátságos vacsorára. Mikor aztán a mitsem sejtő collegák együtt voltak, Bartay egyszerre csak a zenészek sorsáról kezdett beszélni, elmondta, hogy a legtöbb testületnek van részben segélyző pénztára, részben nyugdíjalapja, csak a zenészeknek nem. Élénk szavakkal ecsetelte a zenészek sorsát, az ily segélyző pénztár szükségességét, végre pedig ily pénztár létesítésére a maga részéről a körülményekhez képest tekintélyes összeget ajánlott fel. A jelen volt vendégek közt megindult gyűjtés által befolyt összeg volt az első alap e segélypénztárhoz, mely ma már 38.000 frttal rendelkezik.

Az ő kezdeményezése folytán indult meg az a mozgalom, mely a „Harmonia” zeneművészek részvénytársulatának létesítését célozza, és a mely társulatot mint annak ügybuzgó elnöke virágzóvá tette.

* * *

Bartay Ede született Budapesten, 1825. október hó 6-án, hol első neveltetését nyerte s hol gimnáziumi és jogi tanulmányait is végezte.

Bartay Ede voltaképen a jogi, az ügyvédi pályára készült, s mint ilyen, egyetemi tanulmányai bevégezése után gyakorlati alkalmaztatást is nyert. Atyjának nagyszámú családja s épen nem fényes anyagi viszonyai nem engedték meg, hogy fiai neveltetését, a hazánkban akkoriban még nagyon is fényűzési cikket képezett zenészeti oktatással is kiegészítse, s így történt, hogy Ede fia, bár minden testvére közt már gyermekkorában a legtöbb s leghatározottabb hajlamot, hiva-

tást tanusított a zeneművészet iránt: e-irányu képzése egészen el lőn hanyagolva s csakis testvére, Endre — az Oroszországban korán elhunyt kitűnő zongoraművész — futólagos s épen nem rendszeresen vezetett útmutatásai mellett szerzett magának annyi képességet, hogy aztán nagy fáradság mellett saját szorgalma után is tovább művelhette tehetségét. Mint első éves jogász 1844-ben „Kedvsugár” című körmagyart szerzett, mely mint első műve Treichlinger pesti műárusnál meg is jelenvén s nyilvánosan is előadtván, már akkor magára vonta a fővárosi zenészeti körök figyelmét. Az 1848-ki mozgalom és nemzeti lelkesedés őt is magával ragadván, az első magyar miniszterium közlekedési reszortjában mint a postahivatal egyik kiadója szolgálta a hazát s mint ilyen 1849-ben Debrecenbe is követte a magyar kormányt, melynek mindvégig hivatalnokja maradt.

A szabadságharc gyászos lezajlása után ő rá nézve is bekövetkezett a küzdelem és nélkülözés korszaka, melyben csak is zenészeti képzettsége lett egyedüli segélyforrása. Egészen a zenének szentelte magát s utóbb megnősülvén, zongora tanórákat adott a fővárosban s üres óráit önszorgalom útján a zeneszerzés tudományában való önkiképzésre fordította. Az 50-es években már nemcsak mint keresett zongoratanár volt neve ismeretes a fővárosban, hanem mint zeneszerző is, kitől több sikerült salondarab és magyar zenemű forgott a közönség kezén. Ez időben a nemzeti színházban a vakok intézete javára hangversenyt rendezvén, abban „Pericles” című zenekari nyitányát és egy hymnusát is előadták. A 60-as évek elején jelent meg az általa összegyűjtött és zongorára alkalmazott összes művei Rózsavölgyi Márknak is, mely gyűjtemény azon időben széles keletkezésnek is örvendett.

Bartay Ede művészeti tevékenységét ép úgy érvényesítette a szakpályán, mint a társadalmi téren is. 1863-ban az ő indítvá-

T Á R C A.

Turolla Emma.

Ha praedestinatio egyáltalán létezik, akkor Turolla Emma két irányba van praedestinálva, és pedig a művészetre és az — utazásra.

Született Turinban 1859. szept. hó 7-én, honét 3 éves korában, tehát oly korban, melyben kevés gyermek hagyja el szülővárosát, Tiflisbe vitték, a hol szülei 14 éven át, mint énekművészek működtek. Uglátszik azonban, hogy Olaszország enyhe levegőjét előnyösebbnek tartották a fiatal gyermekre nézve, s így Emma már 10 éves korában Milanóba került, hol csakhamar Fasonotti tanár vezetése alatt a zongorában alapos oktatást nyert, úgy, hogy rövid idő alatt már joggal lehetett kitűnő zongora művésznőnek nevezni. A fiatal leány szellemileg s testileg előnyösen fejlődött; a kis művészlélt nő virágzó szépségű leány lett és azon évben, melyben más leányok a saját szívüket szokták felfedezni, ő is nagyszerű felfedezést tett önmagán, felfedezést, mely jövő művészi pályájára elhatározó volt, a mennyiben 17 éves korában hangját fedezte fel, s ennek folytán egész hévvel az ének művészetének szentelte magát. Kezdet volt a művésznőre azon körülmény, hogy

épen akkor atyja a tiffisi eszásári színház igazgatójává neveztetett ki, s így könnyű volt neki, kitűnő tehetségéhez képest, művészi pályáján gyors előmenetelt tehetni. Turolla Emma ének tanulmányait a színház karmesterénél Antonettinél, a nagy tehetségű zenésznél kezdte meg, s valóban csakhamar igazolta a hozzá kötött várakozásokat, mert már két év múlva képes volt a színpadon fellépni. Első fellépése „Szemiramis” dalműben volt, s az eredmény, melyet szereplésével ez estén elért, jövő pályájára nézve döntő volt. Önként megfejtethető, hogy Tiflisből első útja honába: Olaszországba, a dalok, hazájába vezette őt vissza. Itt 1878-ban Milanóban Ricordi előtt énekelt, s e kísérletnek az lett az eredménye, hogy a „Skala”-hoz szerződöttet. Diadalai gyorsan szaporodtak. Verdi „Don Carlos”-sában, „Eboli” szerepét énekelte, s midőn másnap felbőrejt, első rangú kitűnőség volt. Híre nem sokára hazája határára túl is elterjedt. Angliába ment, hol három évadot töltött el, itteni diadalai nem voltak esekélyebbek, mint azok, melyeket Rómában, Nápolyban, s más helyeken aratott. A múlt télen ismét Milanóban volt a „Skala” színháznál, azután hallották a béiesiek és most mi gyönyörködünk játékában, élvezzük hangját, művészi nagyságát, melyet már azon körülmény is eléggé igazol, hogy a birodalmi főváros összes sajtó-íteszete, mely különben egymástól eltérő szokott lenni, egyhangulag díszétét hirdette; s ha Hanslik tanár a

zeneítészetnek ez elsmert tekintélye a „Neue Freie Presseben”, — miután a művésznőnek határtalan díszétét mondott — úgy nyilatkozik: La Grua óta jobb Borgia Lucreciát nem látott s nem hallott, mint Turolla Emma, úgy, ez szemben azon sok kitűnő énekesnővel, kik La Grua idejétől mostanáig (vagyis harmincz év alatt) Bécsben e szerepet énekeltek, a legnagyobb elismerés, mi Turollát, e kitűnő művésznőt, érthette.

A „Freundblatt” többek között így ír a művésznőről: „Végre ismét egy érdekes jelenség, egy valódi drámai énekesnő! Ha karesu és csaknem gyenge természetét látjuk, meg vagyunk lepve az ő ifju, üde hangja által, mely egyszersmind oly erős s hajlékony, mint az acél. A hang jellege feltűnően emlékeztet Pattinak ifjúkori hangjára, úgy a hang képződése is, a hanglejtés, annak eltalálása s megtartása minden Pattira emlékeztet.

A „Presse” azt mondja róla: Turolla kisasszony, ki „Troubadourban” Leonora szerepét énekelte, azon hozzá kötött feszült várakozást, melyet Borgia Lucreciájával felköltött, nemesak teljesen kielégítette, hanem sok részben felül is multa. A művésznő kitűnő hangszervezete ma még üdőbb, tisztább volt, mint a multkor, játéka bensőbb, heves lángolóbb szenvedélyt tanusított. A művésznő valóságos lelkesedésbe hozta a közönséget. Valóban, minden elénekelt áriát tetszés-vihar követett.

nyára s kezdeményezésére alakult meg a „Magyarhonban élő zeneművészek se-gély- és nyugdíjegylete“, melynek kez-dőtől fogva a mai napig köztisztletben álló buzgó és tevékeny elnöke. Sok ne-hézséggel és ellenáramlással kellett meg-küzdenie, míg eme jelentősége és kihatá-sában oly annyira üdvös intézményt alap-jában megszilárdíthatta. 1864-ben ugyan-csak ez egylet javára a többek közt egy nagy séta-hangversenyt is rendezett a vigadó nagy termében, mely 1000 frtnál többet jövedelmezett. Ez alkalommal mint zeneköltő is szerepelt, előadatván tőle a nemzeti színház és egy katonai zenekar által „Magyar induló“ és „Bemenet a bálba“ című művei, melyek köztetszésben részesültek.

Az 1874-ki kolozsvári orsz. dalárköz-gyűlés, érdemei elismerésül egyhangu-lag az egyesület alelnökének megvá-lasztotta.

Zeneköltői működésének és hivatásának több irányban adá meggyőző tanujelét s nem egy szerzeménye aratott már köztet-tést a hangversenytermekben. Nagyobb művei közül 1875-ben a budapesti zene-kedvelők egylete adta elő H-moll sym-phoniójának „Adagio“ és „Scherzo“ rész-leitei, melyek úgy a közönség, mint a kritika elismerésével találkoztak.

Általában felőle jogosan elmondhat-ni, hogy ő, mint minden szép és nemzeti kultureszme vagy mozgalom egyik leg buzgóbb pártolója és tevékeny önzetlen harciosa, nemcsak pályá-hanem honfitár-sai részéről is méltán kiérdemelt köztisz-telet és becsülésben részesül úgy a fővá-rospan, mint a vidéken.

A játék és zenei hajlam.

Irtá: SÁGH JÓZSEF.

(Vége.)

A megfigyelés ideje pedig mulhatat-lanul a zsenge kisdéd-kor; mert akkor az elmét semmi reá erőszakolt modor nem nyugózi még, hanem tisztán mutatkozik

Az „Illustrirte Wiener Extrablatt“ követ-kezőleg emlékezik meg Turolla játékáról s énekéről: „Turolla kisasszony Gerster-Gardini asszonynak va-lódi ellentéte. Hangjának nagy terjedelme nagy tért követel és a Karl-színházban e hang tülerősnek lát-szik. De játéka is oly nagyszerű, mint éneke. E gyöngye leányban senki sem tenne fel oly szenvedé-lyes érzelmet, minőt Lucrecia szerepe követel. E szerepben, alig van vetélytársnője. Pattit és Lucát ki-rvéve, a most élő művésznők közül egy sem bír oly ére-s hanggal és művészi tehetséggel, mint ő.“

A „Deutsche Zeitung“ szerint Turolla Borgia Lucretiában ismét bebizonyította, hogy jelentékeny, értelmes művésznő, ki esengő s jól iskolázott hang-jával, meleg drámai játékaival a közönséget ismételt tetszés-nyilvánításokra ragadta.

A „Tribüne“: „A lipótvárosi múzsa templomá-ban Turolla kisasszony mai jutalomjátékán minden jegy elfogyott. A művésznőt, mindjárt megjelenésénél viharos tapsal fogadta a közönség, Sara Bernhardt óta a bécsi közönség soha sem volt oly lelkesült mint ma este is igazolta, hogy a birodalmi főváros zeneértő világa mindent elkövet, hogy a művésznő világhírét megállapítsa.“

Flótás.

még a legkisebb indulat is, és azért, mert csak akkor fejlődhetik ki a jó és szép igazi nagysággá, ha azt már zsenge csi-rájában felismerhetjük, ápoljuk és meg-ővjük a fenyegető veszélyektől.

Ez állítást báró Eötvös József követ-kező szavakkal bizonyítja: „Az épen leg-búsítóbb része életünknek, hogy éltünk azon szakaszában, mely egész jövőnkre kihat, majdnem közönségesen a véletlen-nek, vagy mi még rosszabb, érzéketlen behatásoknak engedtetünk által s hogy mielőtt magunkat valamire elhatároznók, egész jövőnk, nevelésünk által többnyire már elhatározottat.“

De maradjunk magánál a természet-nél, s vizsgáljuk pl. a kis virágot; nem azon megállapodásra jutunk már rövid idő alatt is, hogy annak egyszer elég egy pil-lanat, érje azalatt a ragya, vagy a hideg dér, hogy élete örökre megnyomorítottassék vagy épen tönkre tetsessék. Mennyivel inkább áll tehát ez a szellemi életre nézve is. Egy rossz példa vagy céliránytalan bánás elég, hogy a legnemesebb hajla-mot örökre elfojtsuk. Liszt Ferenc, Mo-zart, Beethoven, Gluck, Haydn, Mendelsohn, Wagner, Weber, Schubert, stb., kik épen eszembe ju-tottak, bizonyára nem lettek volna a világ tisztelétének tárgyai, ha kiváló hajlamuk már zsenge kisdédkorukban kellő táplá-lékban nem részesül; és számtalan ember, a kik hajlamuk és tehetségükkel ellen-kező pályára sodortatva, a középszerűség, gond és bánat terhes életét vonszolják végig, hasznos és boldog emberek lenné-nek, ha tehetségüket kellő időben fölis-merik és ápolják.

E hajlam felismerése tekintetében különösen a zene az, mely a legtöbb fer-deségre ad alkalmat, mert a jóhiszemű szülőket e tekintetben gyakran elfogul-takká teszi az a körülmény, hogy gyer-mekük egy-két dalt élénekelni, vagy egy dalt hallva annak hangjait a zongorán egy újjacskaival kikeresni képes. Ennek következménye az, hogy százakat és szá-zakat költenek el s végre is be kell lát-niok, hogy nem ez volt igazi jó hajlama. A mester, kinek kezébe a gyermeket ad-ták, tán nem volt eléggé lelkiismeretes, hogy leplezetlenül föltárja a szülők előtt a téves pályaválasztást, vagy ha tette, ellenségeskedésbe jött a szülőkkel s így lett a kis gyermekből zenei proletár.

Mindazonáltal a zenei oktatás, akár mutatkozik hajlam, akár nem, igen fon-tos, sőt szükséges valami, mert a zene ez esetben is szivnemesítőül szolgál, különö-sen a nőknél.

Igaz, előfordul az az eset, hogy a szülők a hajlamot vagy éppenséggel nem ismerik fel, vagy egészen magára hagy-ván a csemetét fejlődésében, hogy a kö-rülményekhez képest válaszson pályát, — ilyenkor — ha csakugyan szunyad benne valamely pályá iránti tehetség, az lassan oda is szokott igyekezni, de ez a legnagyobb ritkaságok közé számítható, mert addig az évek is múltak, meg az-erély is többször hiányozni szokott s meg-marad, habár kedvetlenül is, azon a pá-lyán, hová a sors őt talán akarata ellenére terelte.

A ritkaságok okáért felelitem itt Mosonyi Mihályt, ki csak húsz éves korában kezdett zenét tanulni. Addig több más pályán próbált szerencsét, de lelke nyugodtságot nem talált addig, míg, Turányi, a jeles s nagy képzettségű zenész fel nem ismerte benne a zene iránti rendkívüli nagy hajlamot. Tehát zenei hajlamát ez fedezte fel s kezdte ápolni, hogy nagyra fejleszse.

S mi lett Mosonyiból? Ő volt az, ki a

magyar műzenét megteremté oly siker-rel, hogy neve örökké fényesen fog tűn-dökölni a hazai műtörténelemben; mint író és kritikus a leghatározottabban lé-pett fel, s minden irányú működésében csak e cél lebegett előtte: felköltetni az általános figyelmet és műérzékét a ma-gyar olvasó közönségben, a fiatal magyar zeneirókat a komoly tanulás és munkás-ságra buzdítani, sarkalni a hazai művé-szet képviselőit, hogy így oly színvonalat érjenek el, hogy a társművészetek és a nemzet egyéb előhaladási műveletei mel-lett, azon tekintélyét, befolyását és nem-zetiségi horderejét megszerezni és bizto-sítani képesek legyenek.

A jó hajlam, ha ideje korán felismer-tük s jól ápoljuk, mindig hálásnak mutat-kozik, mert gyümölcsözővé teszi működé-sünket. Hányat lehetne felsorolni, kik az irodalom terén, vagy más pályán váltak erősekké s bizonyára, ha kutatók az il-letők gyermekkorát, ismernők szüleik gondolkozásmódját, csakhamar reá jön-nénk, hogy a felismert jó hajlam kellően ápolatott.

Es ha ez áll a jó s nemes hajlamok-ról, mennyivel inkább kell állnia a rossz-szakról. Mert, a mi rosszat a felnött em-berekben látunk, azoknak csirái mind meg voltak már a kisdéd gyermekben is. Az idő és élet csak kifejti a meglévő haj-lamokat, de újakat nem teremt vagy igen-igen ritkán, és a mint a jó hajlamot a le-hető tökélyre lehet kifejteni, ép úgy lehet a rosszat és ártalmat, ha nem is végkép kiirtani, de fejlődésében meggátolni, úgy-szólván mérgefogát kitörni. A nemes haj-lamok gondos ápolásával ellensúlyozzuk és ártalmatlan irányba terelni bizonyára képesek vagyunk, de csak akkor, ha kellő idejében felismerjük; mert később, ha csak néhány évig a lelket parlagon, illetve a rossz hajlamot szabadjára hagy-juk, már lehetetlen, mert kiváló haj-lam hamarabb is fejlődik, rövid idő alatt túlsúlyba jut a lélekben és akármit csi-nál is a szülői ház és iskola, mind hiába, a lélek, mondhatni, el van vesze.

Erre nem egy példát mutat nekünk az élet; tapasztalhatjuk ugyanis, hogy egyesek, ha nincsenek megelégedve pá-lyájukkal és nincs bennük elég erély, hogy más pályát válaszszanak, a legboldogtala-nabbnak érzik magukat; vagy ha egy pályáról a másikra lépnek is jó remény-ség fejében, hogy e választás megszerzi nekik a nyugalmas és boldog életet, biz-tos jövőt; pedig az idő nem áll meg s ők leélhetik a reájuk mért időt.

Azért a gyermek lelkét s az abban mutatkozó hajlamot már a legzsengebb korban kell figyelem tárgyál tekinteni. Ez a szép és legszentebb emberi köteles-ség első sorban a szülőket illeti, kik, ha észlelésük közepette néha megfigyeltet-ten rejtvényekre bukkannának, fordulja-nak szakavatott egyénekhez, s azok ta-nácsával oldják meg azt a nehéz felada-tot, a mire mint emberek és hazafiak hi-vatvák.

Magyar nemzeti zongoragyár.

Mult héten a n e m z. z e n e d e diszter-mében nagy horderejű, s hazánk művész-iparára nézve nagyon fontos értekezletnek volt színhelye. Dr. Schütz Miksa ismert nevű zene-kritikusunk kezdeményezése foly-tán több művészi és finansziális szaktekin-tély gyűlt egybe barátságos értekezletre, melynek az képezte megbeszélés tárgyát: »Valjon mi által lehetne hazánkban a zongoragyártás teljese-

rangú zeneintézetét emelte a zenedét az összes hangszerek teljes képviselője, illetve az ezeket előadó tanszékek rendszeresítése által, a növendékek oly nagy száma által, hogy ma már a zenede terjedelmes helyiségeinek kibővítésének terével kell foglalkozni, a jeles tanerők alkalmazása által és kitűnő vezetése által.

Midőn Bartay legutóbb a fúvóhangszerek tanszékeit rendszeresítette, evvel a nemzeti zenedénél való működését koronázta meg. Mindazok, a kik zenészeti viszonyainkat ismerik, tudják, hogy e tanszékeknek mily jelentőségük van, mily óriási ür lett ezek által betöltve és a jövőre nézve mily messze kiható fontosság-gal bírnak.

Eddig nem volt magyar ember, a ki fúvóhangszerekben képezte volna magát ki. Színházaink kénytelenek voltak e tekintetben a külföldről fordulni és onnan requirálni a szükséges erőket, a minek után az volt a természetes következménye, hogy zenekarainkban minden nyelven lehetett beszélni hallani, csak magyarul nem.

A fúvóhangszerekre felállított tanszékek e vizsás helyzetet nemsokára megváltoztatni lesznek hivatva. Nem leszünk kényszerítve a külföldről hozni zenészeket, mert lesznek nekünk is szakszerűen képzett zenészeink, kik a fúvóhangszerek kezeléséhez érteni fognak.

Az ő kezdeményezésére indult meg 1870-ben a zeneakadémia életbeléptetésére vonatkozó mozgalom, 6 éven át küzdött és fáradozott az eszme kivitele érdekében, az országgyűlés két ízben vissza utasította az általa kidolgozott és beterjesztett tervezetet, míg végre hosszadalmas és fárasztó utánjárás és küzdelem után elfogadta azt.

Mint az orsz. dalárszövetség elnöke, az ő kezdeményezése folytán indult meg az a hatalmas és lélekemelő mozgalom a zeneművészek körében, mely legelőször az írók és művészek körében kifejezésre találva és áttéve a dalárszövetséghez —

a magyar királyhymnus megteremtését célozza és mely előreláthatólag az ő vezetése alatt fog megteremtetni, hogy örök időkre emlékezetben tartsa azon jeles férfiakat, kiknek a magyar királyhymnus lételét köszönni fogja.

De a jótékonyaság terén is maradandó emléket állított magának Bartay.

Mintegy 15 évvel ezelőtt meghívott lakására néhány zenészt barátságos vacsorára. Mikor aztán a mitsem sejtő collegák együtt voltak, Bartay egyszerre csak a zenészek sorsáról kezdett beszélni, elmondta, hogy a legtöbb testületnek van részben segélyező pénztára, részben nyugdíjalapja, csak a zenészeknek nem. Élénk szavakkal esetelte a zenészek sorsát, az ily segélyező pénztár szükségességét, végre pedig ily pénztár létesítésére a maga részéről a körülményekhez képest tekintélyes összeget ajánlott fel. A jelen volt vendégek közt megindult gyűjtés által befolyt összeg volt az első alap e segélypénztárhoz, mely ma már 38.000 frttal rendelkezik.

Az ő kezdeményezése folytán indult meg az a mozgalom, mely a „Harmonia” zeneművészek részvénytársulatának létesítését célozza, és a mely társulatot mint annak ügybuzgó elnöke virágzóvá tette.

* * *

Bartay Ede született Budapesten, 1825. október hó 6-án, hol első neveltetését nyerte s hol gymnáziumi és jogi tanulmányait is végezte.

Bartay Ede voltaképen a jogi, az ügyvédi pályára készült, s mint ilyen, egyetemi tanulmányai bevégezése után gyakorlati alkalmaztatást is nyert. Atyjának nagyszámú családja s épen nem fényes anyagi viszonyai nem engedték meg, hogy fia neveltetését, a hazánkban akkoriban még nagyon is fényűzési cikket képezett zenészi oktatással is kiegészítse, s így történt, hogy Ede fia, bár minden testvére közt már gyermekkorában a legtöbb s leghatározottabb hajlamot, hiva-

tást tanusított a zeneművészet iránt: e irányu képzése egészen el lőn hanyagolva s csakis testvére, Endre — az Oroszországban korán elhunyt kitűnő zongoraművész — futólagos s épen nem rendszeresen vezetett útmutatásai mellett szerzett magának annyi képességet, hogy aztán nagy fáradság mellett saját szorgalma után is tovább művelhette tehetségét. Mint első éves jogász 1844-ben „Kedvsugár” című körmagyart szerzett, mely mint első műve Treichlinger pesti műárusnál meg is jelenvén s nyilvánosan is előadtván, már akkor magára vonta a fővárosi zenészeti körök figyelmét. Az 1848-ki mozgalom és nemzeti lelkesedés őt is magával ragadván, az első magyar miniszterium közlekedési részortjában mint a postahivatal egyik kiadója szolgálta a hazát s mint ilyen 1849-ben Debrecenbe is követte a magyar kormányt, melynek mindvégig hivatalnokja maradt.

A szabadságharc gyászos lezajlása után ő rá nézve is bekövetkezett a küzdelem és nélkülözés korszaka, melyben csak is zenészeti képzettsége lett egyedüli segélyforrása. Egészen a zenének szentelte magát s utóbb megnősülvén, zongora tanórákat adott a fővárosban s üres óráit önszorgalom útján a zeneszerzés tudományában való önkiképzésre fordította. Az 50-es években már nemcsak mint keresett zongoratanár volt neve ismeretes a fővárosban, hanem mint zeneszerző is, kitől több sikerült salondarab és magyar zenemű forgott a közönség kezén. Ez időben a nemzeti színházban a vakok intézete javára hangversenyt rendezvén, abban „Pericles” című zenekari nyitányát és egy hymnusát is előadták. A 60-as évek elején jelent meg az általa összegyűjtött és zongorára alkalmazott összes művei Rózsavölgyi Márknak is, mely gyűjtemény azon időben széles keletkezésnek is örvendett.

Bartay Ede művészeti tevékenységét ép úgy érvényesítette a szakpályán, mint a társadalmi téren is. 1863-ban az ő indítvá-

T Á R C A.

Turolla Emma.

Ha praedestinatio egyáltalán létezik, akkor Turolla Emma két irányba van praedestinálva, és pedig a művészetre és az — utazásra

Született Turinban 1859. szept. hó 7-én, honnét 3 éves korában, tehát oly korban, melyben kevés gyermek hagyja el szülővárosát, Tiflisbe vitték, a hol szülei 14 éven át, mint énekművészek működtek. Uglátszik azonban, hogy Olaszország enyhe levegőjét előnyösebbnek tartották a fiatal gyermekre nézve, s így Emma már 10 éves korában Milanóba került, hol csakhamar Fasonotti tanár vezetése alatt a zongorában alapos oktatást nyert, úgy, hogy rövid idő alatt már joggal lehetett kitűnő zongora művésznőnek nevezni. A fiatal leány szellemileg s testileg előnyösen fejlődött: a kis művészelőlt nő virágzó szépségű leány lett és azon évben, melyben más leányok a saját szívüket szokták felfedezni, ő is nagyszerű felfedezést tett önmagán, felfedezést, mely jövő művészi pályájára elhatározó volt, a mennyiben 17 éves korában hangját fedezte fel, s ennek folytán egész hévvel az ének művészetének szentelte magát. Kedvező volt a művésznőre azon körülmény, hogy

épen akkor atyja a tífisi császári színház igazgatójává neveztetett ki, s így könnyű volt neki, kitűnő tehetségéhez képest, művészi pályáján gyors előmenetelt tehetni. Turolla Emma ének tanulmányait a színház karmesterénél Antonettinél, a nagy tehetségű zenésznél kezdte meg, s valóban csakhamar igazolta a hozzá kötött várakozásokat, mert már két év múlva képes volt a színpadon fellépni. Első fellépése „Szemiramis” dalműben volt, s az eredmény, melyet szereplésével ez estén elért, jövő pályájára nézve döntő volt. Önként megfejtethő, hogy Tiflisből első útja honába: Olaszországba, a dalok, hazájába vezette őt vissza. Itt 1878-ban Milanóban Ricordi előtt énekelt, s e kísérletnek az lett az eredménye hogy a „Skala”-hoz szerződött. Diadalmi gyorsan szaporodtak Verdi „Don Carlos”-sában, „Eboli” szerepét énekelt, s midőn másnap felébredt, első rangú kitűnőség volt. Híre nem sokára hazája határan túl is elterjedt. Angliába ment, hol három évadot töltött el, itteni diadalmi nem voltak esekélyebbek, mint azok, melyeket Rómában, Nápolyban, s más helyeken aratott. A múlt télen ismét Milanóban volt a „Skala” színháznál, azután hallották a bécsiek és most mi gyönyörködünk játékában, élvezük hangját, művészi nagyságát, melyet már azon körülmény is eléggé igazol, hogy a birodalmi főváros összes sajtó-írózata, mely különben egymástól eltérő szokott lenni, egyhangulag díszétét hirdette: s ha Hanslik tanár a

zeneítészetnek ez elismert tekintélye a „Nene Freie Pressében”, — miután a művésznőnek határtalan díszétét mondott — úgy nyilatkozik: La Grua óta jobb Borgia Lucreciát nem látott s nem hallott, mint Turolla Emma, úgy, ez szemben azon sok kitűnő énekesnővel, kik La Grua idejétől mostanáig (vagyis harmincz év alatt) Bécsben e szerepet énekelték, a legnagyobb elismerés, mi Turollát, e kitűnő művésznőt, érthette.

A „Freundblatt” többek között így ír a művésznőről: „Végre ismét egy érdekes jelenség, egy valódi drámai énekesnő! Ha karesu és esaknem gyenge természetét látjuk, meg vagyunk lepve az ő ifju, üde hangja által, mely egyszersmind oly erős s hajlékony, mint az acél. A hang jellege feltűnően emlékeztet Pattinak ifjúkori hangjára, úgy a hang képződése is, a hanglejtés, annak eltalálása s megtartása minden Pattira emlékeztet.

A „Presse” azt mondja róla: Turolla kisasszony, ki „Troubadourban” Leonora szerepét énekelt, azon hozzá kötött feszült várakozást, melyet Borgia Lucreciájával felköltött, nemcsak teljesen kielégítette, hanem sok részben felül is multa. A művésznő kitűnő hangszervezete ma még üdőbb, tisztább volt, mint a multkor, játéka bensőbb, heves lángolabb szenvedélyt tanusított. A művésznő valóságos lelkese- désre hozta a közönséget. Valóban, minden elénekelt áriát tetszés-vihar követett.

nyára s kezdeményezésére alakult meg a „Magyarhonban élő zeneművészek segedély- és nyugdíjegylete“, melynek kezdettől fogva a mai napig köztisztvisletben álló buzgó és tevékeny elnöke. Sok nehézséggel és ellenáramlattal kellett megküzdenie, míg eme jelentősége és kihatásában oly annyira üdvös intézményt alapjában megszilárdíthatta. 1864-ben ugyan csak ez egylet javára a többek közt egy nagy séta-hangversenyt is rendezett a vígadó nagy termében, mely 1000 frtnál többet jövedelmezett. Ez alkalommal mint zeneköltő is szerepelt, előadatván tőle a nemzeti színház és egy katonai zenekar által „Magyar induló“ és „Bemenet a bálba“ című művei, melyek köztetszében részesültek.

Az 1874-ki kolozsvári orsz. dalárközggyűlés, érdemei elismerésül egyhangulag az egyesület alelnökének megválasztotta.

Zeneköltői működésének és hivatásának több irányban adá meggyőző tanujelét s nem egy szerzeménye aratott már köztetszést a hangversenytermekben. Nagyobb művei közül 1875-ben a budapesti zenekedvelők egylete adta elő H-moll symphoniájának „Adagio“ és „Scherzo“ részleteit, melyek úgy a közönség, mint a kritika elismerésével találkoztak.

Általában felőle jogosan elmondhatni, hogy ő, mint minden szép és nemzeti kultureszme vagy mozgalom egyik legbuzgóbb pártolója és tevékeny önzetlen harciosa, nemcsak pályáhanem honfitársai részéről is méltán kiérdemelt köztisztvisletet és becsülésben részesül úgy a fővárosban, mint a vidéken.

A játék és zenei hajlam.

Irta: SÁGH JÓZSEF.

(Vége.)

A megfigyelés ideje pedig multhatatlanul a zsenge kisdéd-kor; mert akkor az elmét semmi reá erőszakolt modor nem nyűgözi még, hanem tisztán mutatkozik

Az „Illustriertes Wiener Extrablatt“ következőleg emlékezik meg Turolla játékáról s énekéről: „Turolla kisasszony Gerster-Gardini asszonynak valódi ellentéte. Hangjának nagy terjedelme nagy tért követel és a Karl-színházban e hang túlerősnek látszik. De játéka is oly nagyszerű, mint éneke. E gyöngye leányban senki sem tenne fel oly szenvedélyes érzelmeket, minőt Lucrecia szerepe követel. E szerepben, alig van vetélytársnője. Pattit és Luceát kivéve, a most élő művésznők közül egy sem bír oly érces hanggal és művészi tehetséggel, mint ő.“

A „Deutsche Zeitung“ szerint Turolla Borgia Lucretiában ismét bebizonyította, hogy jelentékeny, értelmes művésznő, ki esengő s jól iskolázott hangjával, meleg drámai játékaival a közönséget ismételt tetszés-nyilvánításokra ragadta.

A „Tribüne“: „A lipótvárosi múzsa templomában Turolla kisasszony mai jutalomjátékán minden jegy elfogyott. A művésznőt, mindjárt megjelenésénél viharos tapsal fogadta a közönség. Sara Bernhardt óta a bécsi közönség soha sem volt oly lelkesült mint ma este is igazolta, hogy a birodalmi főváros zeneértő világa mindent elkövet, hogy a művésznő világhírét megállapítsa.“

Flótás.

még a legkisebb indulat is, és azért, mert csak akkor fejlődhetik ki a jó és szép igazi nagysággá, ha azt már zsenge csirájában felismerhetjük, ápoljuk és megóvjuk a fenyegető veszélyektől.

Ez állítást báró Eötvös József következő szavakkal bizonyítja: „Az épen legbúsítóbb része életünknek, hogy éltünk azon szakaszában, mely egész jövőnkre kihat, majdnem közönségesen a véletlennek, vagy mi még rosszabb, érzéketlen behatásoknak engedtetünk által s hogy mielőtt magunkat valamire elhatároznók, egész jövőnk, nevelésünk által többnyire már elhatározatott.“

De maradjunk magánál a természetnél, s vizsgáljuk pl. a kis virágot; nem azon megállapodásra jutunk már rövid idő alatt is, hogy annak sokszor elég egy pillanat, érje azalatt a ragya, vagy a hideg dér, hogy élete örökre megnyomorítottassék vagy épen tönkre tetessék. Mennyivel inkább áll tehát ez a szellemi életre nézve is. Egy rossz példa vagy céliránytalan bánás elég, hogy a legnemesebb hajlamot örökre elfojtsuk. Liszt Ferenc, Mozart, Beethoven, Gluck, Haydn, Mendelssohn, Wagner, Weber, Schubert, stb., kik épen eszembe jutottak, bizonyára nem lettek volna a világ tiszteletének tárgyai, ha kiváló hajlamuk már zsenge kisdédkorukban kellő táplálékban nem részesül; és számtalan ember, a kik hajlamuk és tehetségükkel ellenkező pályára sodortatva, a középszerűség, gond és bánat terhes életét vonszolják végig, hasznos és boldog emberek lennének, ha tehetségüket kellő időben fölismerték és ápolják.

E hajlam felismerése tekintetében különösen a zene az, mely a legtöbb ferdeségre ad alkalmat, mert a jóhiszemű szülőket e tekintetben gyakran elfogultakká teszi az a körülmény, hogy gyermekük egy-két dalt elénekelni, vagy egy dalt hallva annak hangjait a zongorán egy újjacskaival kikeresni képes. Ennek következménye az, hogy százakat és százakat költenek el s végre is be kell látniok, hogy nem ez volt igazi jó hajlama. A mester, kinek kezébe a gyermeket adták, tán nem volt eléggé lelkiismeretes, hogy leplezetlenül föltárja a szülők előtt a téves pályaválasztást, vagy ha tette, ellenségeskedésbe jött a szülőkkel s így lett a kis gyermekből zenei proletár.

Mindazonáltal a zenei oktatás, akár mutatkozik hajlam, akár nem, igen fontos, sőt szükséges valami, mert a zene ez esetben is szivnemesítőül szolgál, különösen a nőknél.

Igaz, előfordul az az eset, hogy a szülők a hajlamot vagy éppenséggel nem ismerik fel, vagy egészen magára hagyván a csemetét fejlődésében, hogy a körülményekhez képest válasszon pályát, — ilyenkor — ha csakugyan szunyad benne valamely pálya iránti tehetség, az lassan oda is szokott igyekezni, de ez a legnagyobb ritkaságok közé számítható, mert addig az évek és múlnak, meg az erély is többször hiányozni szokott s megmarad, habár kedvetlenül is, azon a pályán, hová a sors őt talán akarata ellenére terelte.

A ritkaságok okáért felemlitem itt Mosonyi Mihályt, ki csak húsz éves korában kezdett zenét tanulni. Addig több más pályán próbált szerencsét, de lelke nyugodtságot nem talált addig, míg Turányi, a jeles s nagy képzettségű zeneszefel nem ismerte benne a zene iránti rendkívüli nagy hajlamot. Tehát zenei hajlamát ez fedezte fel s kezdte ápolni, hogy nagyra fejleszse.

S mi lett Mosonyiból? Ő volt az, ki a

magyar műzenét megteremté oly sikerrel, hogy neve örökké fényesen fog tűndökölni a hazai műtörténelemben; mint író és kritikus a leghatározottabban lépett fel, s minden irányú működésében csak e cél lebegett előtte: felkölteni az általános figyelmet és műérket a magyar olvasó közönségben, a fiatal magyar zeneirókat a komoly tanulás és munkaságra buzdítani, sarkalni a hazai művészet képviselőit, hogy így oly színvonalat érjenek el, hogy a társművészetek és a nemzet egyéb előhaladási műveletei mellett, azon tekintélyét, befolyását és nemzetiségi horderejét megszerezni és biztosítani képesek legyenek.

A jó hajlam, ha ideje korán felismerjük s jól ápoljuk, mindig hálásnak mutatkozik, mert gyümölcsözővé teszi működésünket. Hányat lehetne felsorolni, kik az irodalom terén, vagy más pályán váltak erősekké s bizonyára, ha kutatók az illetők gyermekkorát, ismernők szüleik gondolkodásmódját, csakhamar reá jönénk, hogy a felismert jó hajlam kellően ápoltatott.

És ha ez áll a jó s nemes hajlamokról, mennyivel inkább kell állnia a rosszszakról. Mert, a mi rosszat a felnőt emberekben látunk, azoknak csirái mind meg voltak már a kisdéd gyermekben is. Az idő és élet csak kifejté a meglévő hajlamokat, de újakat nem teremt vagy igenigen ritkán, és a mint a jó hajlamot a lehető tökélyre lehet kifejteni, ép úgy lehet a rosszat és ártalmast, ha nem is végkép kiirtani, de fejlődésében meggátolni, úgy szólván méregfogát kitörni. A nemes hajlamok gondos ápolásával ellensúlyozzuk és ártalmatlan irányba terelni bizonyára képesek vagyunk, de csak akkor, ha kellő idejében felismerjük; mert később, ha csak néhány évig a lelket paragon, illetve a rossz hajlamot szabadjára hagyjuk, már lehetetlen, mert kiváló hajlam hamarabb is fejlődik, rövid idő alatt túlsúlyba jut a lélekben és akármit csinál is a szülői ház és iskola, mind hiába, a lélek, mondhatni, el van veszve.

Erre nem egy példát mutat nekünk az élet; tapasztalhatjuk ugyanis, hogy egyesek, ha nincsenek megelégedve pályájukkal és nincs bennük elég erély, hogy más pályát válasszanak, a legboldogtalnabbnak érzik magukat; vagy ha egy pályáról a másikra lépnek is jó reménység fejében, hogy e választás megszerzi nekik a nyugalmas és boldog életet, biztos jövőt: pedig az idő nem áll meg s ökölelhetik a reájuk mért időt.

Azért a gyermek lelkét s az abban mutatkozó hajlamot már a legzsengebb korban kell figyelem tárgyául tekinteni. Ez a szép és legszentebb emberi kötelesség első sorban a szülőket illeti, kik, ha észlelésük közepette néha megfejthetetlen rejtvényekre bukkannának, forduljanak szakavatott egyénekhez, s azok tanácsával oldják meg azt a nehéz feladatot, a mire mint emberek és hazafiak hivatvák.

Magyar nemzeti zongoragyár.

Múlt héten a nemzeti zenei disztermeben nagy horderejű, s hazánk művésziparára nézve nagyon fontos értekezletnek volt színhelye. Dr Schütz Miksa ismert nevű zene-kritikusunk kezdeményezése folytán több művészi és finansziális szaktekin-tély gyűlt egybe barátságos értekezletre, melynek az képezte megbeszélés tárgyát: »Valjon mi által lehetne hazánkban a zongoragyártás teljesen

parlagon heverő művész iparát megalapítani.

Az értekezlet, melyre ad hoc Wahrmann Mór orsz. képviselő elnökölt és Ehrbar Frigyes világhírű bécsi zongoragyáros is jelen volt, egyhangulag oda nyilatkozott, hogy egy magyar nemz. zongoragyár alapítása nemcsak kívánatos volna, hanem hogy egy ilyennek megalapíthatása érdekében az előintézkedéseket megteendjék s mindent el fog követni, hogy azt minél előbb létesítse. E célból egy szűkebb bizottságot küldött ki kebeléből egy tájékoztató tervet kidolgozására. Ezen bizottság tagjai: Hegedüs Sándor orsz. képviselő elnöke alatt, Bartay Ede nemz. zenedirektor, Dr. Schütz Miksa mint előadó, Müller Vilmos ker. tanácsos, Dr. Farkas Emil és Dr. Hubay Károly a „Harmonia” társulat vezérigazgatója. A kérdéses tervet, melyet Dr. Schütz Miksa fogalmazásában alább szó szerint közlünk, a napokban szét fog küldetni a f. hó 24-én urnapján tartandó nagy értekezletre szóló meghívókkal együtt.

Ezen felhívás statisztikai adataiból meggyőződhetünk olvasóink, hogy milyen fontos nemz. művész. iparág megeremítése volna ennek létesítése. Legközelebbi számunkban egy szaktekintély tollából fogunk cikket közölni, addig is az alábbi felhívással ohajtjuk tisztelt olvasóink figyelmét felkölteni.

Felhívás!

A zongoragyári ipar hazánkban azon kevés iparágak egyike, mely régebben, e század első évtizedeiben egész a legújabb időkig, aránylag virágzó állapotban volt, amennyiben az akkori szükségletet körülbelül felelősen belföldi készítménnyel fedezhették. Nemesak a fővárosban, de a vidéken is, Pozsonyban, Temesvárott, Debreczenben, Pécsen stb. léteztek műhelyek, melyek közül nem egy — mint a pozsonyi Schmidt-cég — külföldre is szállították zongoráikat s a magyar iparnak az ország határain kívül is elismerést szereztek. 1825-től 1848-ig Magyarországon 20 — 25 zongora-készítő működött. Azóta azonban belföldi termelésünk rohamos hanyatlásnak indult s az egyetlen Beregszászy-n kívül nem maradt meg egy jelentékeny zongora-gyár azok közül, melyek a harminczas és negyvenes években elég jó

sikerral dolgoztak. A Beregszászy-féle zongoragyár pedig a hetvenes évek elején be-szüntetvén működését, ma tényleg nem bírnak az országban oly zongora-iparteleppel, mely csak valamiképp is a külföldi, különösen a bécsi zongora-iparral versenyezhetne.

Magyarországnak évi zongora-szükséglete biztos adatok alapján 2000 darabra tehető, mely szükségletet természetesen a külföldről bevitt áruval vagyunk kénytelenek fedezni. A mellékletben kimutatott hivatalos statisztikai adatok szerint magából Ausztriából — azaz Bécsből — egy év alatt (1881. július 1-étől 1882. június 30-ig) 1329 zongora szállított az országba, 429,166 firt értékben.

Valóban megszégyenítő volna, ha nem lennénk képesek ebbeli szükségletünknek legalább egy részét hazai készítménnyel fedezni.

E célra, t. i. a hazai zongora-iparnak gyári alapon való létesítésére, újabb mozgalom indult meg az érdekeltek körökben, melynek első nyilvánulását képezte az április 28-án a nemzeti zened. üléstermében e tárgyban tartott értekezlet, a melyben egy tekintélyes külföldi szakértő, Ehrbar Frigyes, cs. k. udv. zongora-készítő Bécsben, valamint Beregszászy Lajos, m. k. udv. zongorakészítő, hazánkban első szaktekintélye e téren részt vettek. Az értekezlet, Wahrmann Mór orsz. képviselő elnöke alatt és számos az ügyi ánt buzgón érdeklődő személyiség részvétele mellett — az előadott nézetekhez képest azon megállapodásra jutott, hogy egy magyar zongoragyár létrehozását kívánatosnak tartja. A mint egyrésztől egy ilyen vállalatnak jövedelmezősége kétségen felül áll, úgy a megkívántató erőnek megszerzése is, a szakértők részéről nyert felvilágosítás szerint, nehézséggel nem jár. Ehrbar bécsi zongoragyáros nemesak hozzájárulását jelentette ki az értekezletben nyilvánult törekvésekhez, de egyszersmind késznek nyilatkozott ily vállalat alapítását jelentékenyebb összeg aláírásával elősegíteni, s ha nem is az intézet közvetlen vezetését, de a felügyeletet, az első berendezést és a nélkülözhetetlen szakértői ellenőrzést magára vállalni, a vezető és munkás személyzet kiválasztása körül közreműködni, egyáltalán a vállalatot minden tőle telhető módon, anyagi és szellemi erejével támogatni.

Az alapításra szükséges tőke három esetleg 400,000 firtban állapított meg beleértve a forgalmi tőkét is.

Midőn az értekezlet határozata következtében kiküldött előkészítő bizottság, elvállalt kötelességéhez képest, ezennel felhívja az ország figyelmét ezen, úgy iparunkra, mint művészeti fejlődésünkre nézve egyaránt nag. fontosságú mozgalomra, azon tudatban teszi azt, hogy ogy ügyet visz a közönség és a nyilvánosság elé, melynél a hazafiasság tekintete a biztos kilátásba helyezhető anyagi eredménnyel szerencsésen találkozhat. Nemesak arról van szó, hogy egy elsúlyedt jelentékeny iparág feleleveníttessék és százaknak adjon tisztességes foglalkozást, nemesak arról, hogy hazánkat e téren is a külföldtől függetlenné tenni iparkodjunk, hanem egyszersmind egy nem épen tulságos nehezen előállítható, forgalomba könnyen bocsátható és ma már nem többé fényűzési, hanem mondhatni háztartási cikkéről van szó, melynek előteremtésére hazánkban megvannak az előfeltételek, minek kétségre vonhatatlan bizonyítéka az a tény, hogy ezen iparág régebben csakugyan létezett is, s csak a mostoha viszonyok folytán indult sajnos hanyatlásnak.

Azon résztvevőtől, melyet a hazafiasan gondolkozó közönség az általunk megpendített eszme és annak kivitele iránt tanúsít, azon közreműködéstől, melylyel a hazai ipar lendítésére irányzó törekvésünk a hivatott körökben találkozhat, fog függeni a tervnek létesítése. Ha sikerül az említett összeget, illetőleg annak 7/8-ad részét (= 350,000 firt) aláírások útján biztosítani — 50,000 firttal ezen esetben Ehrbar Frigyes ur járván hozzá — úgy biztos kilátással a sikerre, meg lesz alapítva a magyar zongora-ipar.

Az előkészítő bizottság:

Bartay Ede, dr. Farkas Emil, Hegedüs Sándor, dr. Hubay Károly, Müller Vilmos, Schütz Miksa.

Az április 28-án tartott értekezleten jelen voltak:

Bartay Ede, Beregszászy Lajos, Ehrbar Frigyes, Érney József, dr. Farkas Emil, Fenyvessy Adolf, Hegedüs Sándor, dr. Hubay Károly, dr. Karádi Bertalan, Müller Vilmos, Schütz Miksa, Vas Lajos, dr. Várady Antal, Wahrmann Mór, Weisz B. Ferenc.

Zongora bevétel.

I d ő s z a k	Ausztriából		Németorsz. és egyéb.		Összes bevétel	
	db.	érték	db.	érték	db.	érték
1881. Julius - December . . .	781	286,258	14	5950	796	292,428
1882. Jan. — Junius	548	209,968	6	2200	554	212,108
1882. Julius — December . . .	716	256,037	17	7444	733	263,881
Összes bevétel						
1881. jul. — 1882. jun.	1329	429,166	20	8150	1350	504,536

Kivitel.

I d ő s z a k	Ausztriába		Németorsz. és egyéb		Összes kivitel	
	db.	érték	db.	érték	db.	érték
1881. Julius - December . . .	70	25,540	12	3370	82	28,910
1882. Jan. — Junius	65	28,853	7	3470	72	32,323
1882. Julius — December . . .	61	26,310	12	5480	73	31,790
Összes kivitel						
1881. jul. — 1882. jun.	135	54,393	19	6830	154	61,223

Bécsi zeneélet.

Berlioz requiemje

Mindenekelőtt bocsanatot kell kérnem tisztelt olvasóimtól, hogy zenereferenci kötelességemet eddigelé nem igen pontosan teljesítettem, de úgy hiszem, ki leszek mentve. Tehát elkésve bár, de mégis!

Mint a művelt Europa minden nagyobb városában, úgy természetesen nálunk sem mulaszthatták el az alkalmat, a nagyhétben valami egyházi stílusú művet előadni; az idei hangverseny, melyet a zenekedvelők egylete rendezett, már jóval az előadás előtt sensatiót keltett, mert ez volt az első eset, hogy Berlioz Hectortól egy nagyobb szabású művet mutattak be a bécsi közönségnek. Volt ez pedig az ismert requiem, melyet a szerző „Grand messe des morts”-nak nevezett el.

Mielőtt a műről beszélnék, szükségesnek tartom, annak keletkezéséről és szerzőjéről egynéhány érdekelt adatot közölni.

Berlioz, kit atyja rendkívüli szigorral nevelt, ugyancsak ennek részéről az orvosi pályának volt szánva, minek folytán ifjú éveiben úgyszólván csak a latint és görögöt tanulta; mikor már felszárult, a gitare-on való játszást sajátította el magának, de komoly classikus zenéről addig, míg a véletlen be nem vitte a párisi operába, fogalma sem volt. Berlioz már egy éve volt a párisi egyetemen, de az apja választotta pályához se, hogy se jött meg a kedve. Excentricus lévén a lehető legnagyobb mérvben, ez említett operalátogatás után elhatározta, hogy a zene művészetének szentelt életét.

Hosszas tanulmányok végeztével elnyerte az akkoriban kitűzött állami ösztöndíjat, mely után Rómába ment. Ott írta a „Symphonie fantastique”-t, mely megismertette a közönséggel.

1837-ben érkezett ismét vissza Párisba. A júliusi revolutio hősei vérüket ontották a harcmezőn és Lajos Fülöp elrendelte, hogy az elesettekért gyászintézkedést tartassék. Nagyon figyelemreméltó momentum, miszerint a belügyminister: Gasparin gróf épen az istentagadó Berliozt bizta meg az előadandó gyászmise megírásával és honorárium fejében 3000 francot ígért neki. Gasparin megbukván, a ministeriumi tanácsok jónak találták kijelenteni, hogy a gyászünnepélyt zene nélkül fogják megtartani.

Berlioz, ki már a próbákba is belekapott, ez ellen határozottan tiltakozott és épen heves összeszólalkozása volt a művészeti departement előljárójával, midőn Constantine bevételét hirdették. Itt esett el Dameron tábarnok és az ő emlékét tisztelni határozta el Bernard hadügyminister, ki egyúttal beleegyezett, hogy ez alkalommal Berlioz requiemje adassék elő.

1837. december 5-én volt a gyászünnepély a hadastyánok templomában. Ha beneck már öreg lévén, nem vonhatták meg tőle, hogy dirigáljon. Berlioz, kit most úgyis minden oldalról támadtak, csak nagy nehezen engedte át Habenecknek a vezénylő pálcát. A mű ez alkalommal sokkal inkább hatott colossális hangtömegeivel, mint szépségével.

Érdekes egy kis epizód, mely az executálás alatt végbement. A legveszélyesebb pontnál ugyanis, a hatalmas „Tuba mirum”-nál. Habeneck letévén a pálcát, dohányt húzott ki a zsebéből szaglásra; ekkor rohant oda Berlioz és kinyújtott karral ütötte a takaszt, mi által a mű meg volt mentve. A bizalmatlan Berlioz emlékirataiban azt jelzi, hogy Habeneck tudattal cselekedett így, s azt mondja: „Je n'avait pas oublié le tour de la tabatiere.”

A „Kyrie eleison”-ban nem találunk semmi egyházit, míg a „Te decet” lágy és melodicus; colossális benyomással van az

emberre a „Tuba mirum”, melyben a fúvóhangszerek harmoniája vetekedik az egyes orchestrális combinatiók szépségeivel. — Bizarr, de pompásan instrumentálva van a „Lacrymosa”, míg a „Hostias” nagyon psalmodikus és ritka. Valóban megható szép a „Sanctus” és a vigasztalódólag végződő „Agnus”.

Az előadás nálunk remek volt, mi főérdemét képezi Gericke udvari operai karmesternek.

Igy tehát megismerkedtünk közelebről Berliozzal, a barock eszközökkel hatni akaró külön emberrel, ki, mivel művészi intenciói egyedüliek voltak, nem vívhatta ki magának a kellő méltánylást.

Friedmann Lajos.

Orsz. dalárszövetség.

A máramaros-szigeti dalárda május 1-én tartotta az évi második rendes dalestélyét.

A nagyszámú és igen díszes közönség élvezettel hallgatta a szabatosan és lelkesülten előadott műdarabokat, s minden szám után zajos ovációkkal fejezte ki tetszését.

Legnagyobb hatást a zenés darabok keltettek. A hatalmas borsdal „Ernani”-ból, nem különben a Szabados-féle „Dalsokor” a baryton solóban Hoos Ernő nagy szépszavú baritonistával szünni nem akaró tapsvihart idézett elő.

Storch „Dalra” c. férfi négyese a gyönyörű bölesodallal; de különösen nagy zeneszerzőnk Erkel Ferenc „Takarodó”-ja a „Névtelen hősök”-ből, kitűnő hatásuk voltak.

Ezekon kívül Merker már többször előadott „Serenade”-ja, Thern K. kedves, szép „Négyes dal”-a, s néhány pattogó népdal fejezték be a műsort.

A dalárda által ez estén elért sikerből az orosz-lánrészt a műkedvelői zenekart, s annak ifjú lelkü vezérét, Ujhelyi László urat illeti.

A műkedvelőkre nem szokás a legszigorúbb művészi mértéket alkalmazni; a máramaros-szigeti műkedvelői zenekarra már itt-ott lehetne. Mióta Ujhelyi László úrnak sikerült Miller Gyulát a „kis művészt” zenetársulatának megnyerni, cimbalmosa és két flottistája is van s ez a kettő: Takács és Csulak, a kis bőgőt meg a százezü Kont bécsi kezeli, a ki a füttyöléstől a dobolásig mindenféle instrumentumon excellál, — a zenekar a művészi darabok előadásában is feltűnő gyakorlatosságot és szabályosságot produkál.

Az újabb és régibb zamatos, jó táncdarabok talp alá húzva, jóval az éjjelen túl is mozgásban tartották a víg kedvű ifjú-ságot.

Hogy a melléktermekben is vígan voltak, s hogy ott táncoltak is, talán mondanom sem kell.

A szigeti dalárda a szép siker által lelkesítve, új erővel és szorgalommal készül a június hóban tartandó majálisra.

For ever!

Szlatinai G.

A budai dalárda f. hó 5-én tartá dalestélyét, mely alkalommal ismételve bebizonyítá azon fényes sikert, mely ez országos hírv dalárdának kiváló tulajdonsága szokott lenni. A budai fűcán-termet zsufolóság tölté meg a legválogatottabb közönség, s nem is minden ok nélkül, mivel a műsor oly tulajdonságot tartalmazott, minőt a közönségnek eddig nem volt alkalma hallani. A műsor 1-ső száma Kunze: Vándordal Májusban volt Madarassy Pál államtitkár fordításában. — Ezt követé Kreutzer: Közelgő tavasz, szintén az államtitkár fordításában, s mindkét

szám, különösen a második oly remekül előadva, a minővel csak képes a budai dalárda. — Most következett az újdonság, H u b e r Károly: Hullámzik a tiszta buza, című legújabb szerzeménye, melyre el lehet mondani, hogy szép is, jó is, s még megérjük, hogy bele fog kerülni valamely népszínműbe; erre következett aztán az andalgós jellemű: zöld leveles, fehérvirágos akácfa című dal, melynek dallama kissé idegenszerű, de igen jó conceptus.

Ezután Mendelssohn Szerenádja és Stoiber Kedvesemhez című kara jött, az utóbbiban M e l l e s Károly úr baritonmagánja úgy meghódította a közönséget, hogy e darabot ismételni kellett. Majd Kässmayer: népdalok, vonós hangszerekre következett, melyet a budai zeneakadémia négy tagja Strazinger, Eberling J., Brandl V és Bugár Ferenc adtak elő kitűnő sikerrel.

A 7-ik számot Zimay L.: Pusztai élet, című népdala szolgáltatta, végre Schmölzer: Daláröröm induló. Minden piéce előadását zajos tapsokkal jutalmazta a közönség, s ismételen meggyőződött, hogy ezen tisztviselőkből álló dalárda az országban úgyszólván az első közé számítható. Madarassy államtitkár, ki szintén tagja a dalárdának, gratulált Ország Sándornak, a dalárda elnökének, hogy ily kitűnően iskolázott és jeles daltestületnek áll az élén. Az előadást természetes, hogy víg táncsal fejezték be.

A zene története.

(16. folytatás)

XVI.

A keresztény zenéről.

Míg a régi görög és római költők, történetírók, színészek, bölcsészek, jogtudorok hátrahagyott remekművei ma is kiapadhatlan forrását képezik a műveltségnek: s míg a görög és római szobrászat, építészeti és művészet ma is bámulatra ragadja a világot, addig ugyan e népek úgynevezett zenészeti remekeiről épen-séggel semmi olyan nem maradt hátra, mely e művészet magas álláspontjáról tehetne bizonyosságot. Egyes fennmaradt himnuszokat és dallamokat ide nem számítva, melyek szépsége kétségbe nem vonható.

De így van ez még ma is más nem keresztény nagy népek zenéjével is, minők a chinaiak, japániak, indiaiak, melyek e művészet fejlődésére semmi befolyást sem képesek gyakorolni, míg ellenben más tudományok, mesterségek, iparágak mezején jó részben felül-műlják az európai civilizációt.

A chinaiak pl. már több évezreddel ezelőtt ismerték a zenét mint tudományt, s elméletileg egész könyvtárakat írtak össze felette; ismerték a 12 félhangot, az ötöd-közt, a skálák két félhangját, stb. s gyakorlatilag még sincsenek előbb mai nap sem, mint évezredekkel ezelőtt s mai nap is csak primitív szerkezetű és hangulármás hangszerekben keresik a zenei élvezetet, minden dallami arányosság, kellem és minden harmoniai zengzetesség nélkül. Így dr. M a r o n beszéli, hogy Pekingben a művelt chinaiak egy ízben fennhangon kinevetették, midőn Schubert egy dalát énekelte!

Vajjon mi tehát az oka ama nevezetes tüneménynek, hogy a nem keresztény népek, bármily civilizáltak legyenek is sok tekintetben — a zene s tegyük hozzá a festészet iránt finomabb érzékkel nem

birnak, s hogy e művészetek terén semmi kiválóbb előhaladást nem tanúsítanak?

Ennek okát leginkább a vallásfogalmak s érzületekben kereshetjük, mert minden műremek az emberi szellemi műveltség mélységének az eredménye. A lelki műveltség fokát pedig az „Isten-fogalom“ szabályozza, melyet a vallás közvetít. S így a vallás mint a valódi műveltség végső indoka, soha sem tévesztheti el befolyást gyakorolni a művészetre. Miután pedig a művészet egyik finom gyümölcse a vallásnak: annál magasabb s eszményibb színvonalra emelkedik az, mentül tisztább s magasabb elveket tár fel a vallás előtte.

A vallás befolyása a művészetre leginkább érvényesül a zenélel szemközt, mely méltán nevezetik az érzemények nyelvének. Miután azonban az érzemények belvilága a nem keresztény népekénél kevésbé van kifejlődve, mit a náluk fennálló törvényszerű gyermekgyilkolás, emberáldozat, rabszolgaság s fejletlen családi élet is megerősít: a következtetés önmagától folyik. A keresztény vallás mind eme ferde kinövéseit az Isten-fogalomnak és a vallási erkölcsstannak kiirtotta s azért „a zene szemben a keresztény vallással a művészet új testamentuma és pünkösdi ünnepe“, — a mint ezt D a u m e r t a n á r találóan mondja. E mellett kiválólag keresztény egyházi és vallásromantikus művészet

Egyházi művészetnek nevezhető azért, mert — a mint a történelem tanúsítja — fejlődése első korszakában magános zárda cellákban fogamzott meg, honnan gyakorlatilag a templomok chorasaira helyeztetés s tizenhat századon át majdnem kizárólag csakis a keresztény egyház szolgálatában állt, mely ezt mint édes gyermekét ápolta és fejlesztette.

A zene valódi története tulajdonképpen tehát csakis a keresztény egyházzal veszi kezdetét. Onnantól kezdve mindinkább széteszik felette a bizonytalan föltekvés köde, s a biztosan tájékozó fonál mindjobban egymáshoz fűzi a történelmi adatokat és személyeket, melyeknek és kiknek közreműködése eredményezte aztán a mai, úgynevezett nyugot-európai zenét, mely napjainkban mondhatni uralkodó művészete lett a művelt államoknak.

XVII.

Szent-Ambrus püspök.

Az első keresztények az akkori üldöztetésekkel szemközt elrejtett barlangokban vagy ős erdők mélyében tartották titkon vallási összejöveteleiket, mely alkalmakon Isten dicsőítésére himnuszokat énekeltek.

E himnuszok az első században igen keveset különböztek a régi zsidó, görög és római dallamoktól, mely három népfajból a kereszténység voltaképpen megalakult s csakis ama korra vezethető vissza a keresztény zene Choral alapja, midőn a hatalmukban hanyatló római császárok felhagyván lassankint az új hit követőinek üldözésével: annak előjáróit, későbbben püspökeiket s végre pápáit magában Rómában nemcsak megtűrték, hanem vallási dolgokban terjedő befolyást is engedtek nekik.

Az első keresztények tisztán csak énekek dicsőíték az Istent s az isteni tiszteletnél minden hangszert kizártak. Hol egyesek, hol meg az egybegyűlt keresztény közönség énekelte. A „Sanctus“ éneklésével már a 2-ik században találkozunk, melyet I-ső Sixtus pápa rendszerezített (119—127.), az ő utóda pedig el-

rendelte, hogy a „Gloria in excelsis Deo“ is rendszeresen énekeltesék karácsony éjjele. Az első két századból ismeretlenek a keresztény himnuszok íróinak nevei. A harmadik században azonban már fölmérül Alexandriai Kelemen s a 4-ik században Hilanius, Poitiers-i püspök.

A keresztény egyház egyik kimagasló főnöke volt Ambrosius milánói érsek. Szül. 333-ban. Ez egyház-főnök belátván a már akkor széles kiterjedést nyert keresztény községeknek sokféle elemre fektetett szervezkedési nehézségeit: az egyházi énekebe bizonyos egyöntetűséget igyekezett behozni. E célból négy egyházi ének-hangnemet alapított, melyek „egyházi hangnemek“ címen még ma is divatoznak. A zöngegymásután a görögöktől kölcsönözte, s melőlözvén annak görög neveit, egyszerűen csak „egyházi hangnemek“-nek keresztelte. E négy egyházi hangnem kiinduláspontjai s zöngegymásutánjai a következők voltak:

D. É. F. G. Á. H. C. D.
É. F. G. Á. H. C. D. É.
F. G. Á. H. C. D. É. F.
G. Á. H. C. D. E. F. G.

A görögöknél e zöngnemek következő elnevezéseket viseltek:

D—D-ig: doriai,
É—É-ig: phrigiai,
F—F-ig: lydiai,
G—G-ig: mixolydiai,

mely elnevezéseket egyes görög tartományoktól nyerték, hol azok leginkább divatoztak.

Szent Ambrus az egyházi éneklésben nagy újításokat hozott be, főleg a váltakozó (antiphonalis) énekmód által, mely aztán egész korunkig fennmaradt s ma is „Ambrosianus énekek“ nevezetik. E mellett a „hymnusi énekek“-nek is megalapítója lón, a mennyiben ő maga is több dicsőenettel szerzett, melyek közül több még mai nap is énekeltek, pl.: „Splendor paternae gloriae“, „O lux beata trinitas“, sőt az egyetemes keresztény világban annyira ismert gyönyörű „Te Deum landamus“ is neki tulajdonítatik, a mit különben (dallam tekintetében) több újabbkori történetíró kétségbe von, miután az annak alapul szolgáló plógalis (negyedik) zöngnem az ő idejében még nem divatozott.

Szent Ambrus énekreformjai általános elismerésben részesültek s csakhamar az egész keresztény világ által el is lettek fogadva.

XVIII.

Nagy sz. Gergely pápa.

Bármily nagy lendületet adott is sz. Ambrus a keresztény zenének és énekeknek, művészeti magaslatra még sem emelte. Ennek alapját Nagy szent Gergely pápa vetette meg.

Született 540-ben. Gaulay római senátor fia volt, s már állami nagy hivatal (praetor urbanus) viselt, midőn vallási lelkesedés és rajongás vett rajta erőt s minden vagyonát a szegények közt osztván szét, kolostorba vonult s egyedül csak a keresztény vallásnak élt. Volt Konstantinápolyban császári követ, későbbben pedig hittérítő Angliában, de végre is a római nép ragaszkodása vissza követelte őt s 590-ben egyhangulag római pápának választott, mely kitüntetés elől futással menekült, míg végre három napi kutatás után feltalálták s nagy győzelmi menettel vitték Rómába.

Nagy Gergely pápa 590—604-ig igazgatta a keresztény világot, s ez idő alatt nemcsak az összes ker. világ ügyeit szilárdította meg: hanem főgondját az egyházi zene s ének végleges szervezésére is fordította. Megállapította a római lyturgiát, mely még mai nap is fennáll. Az erre vonatkozó roppant anyagot egy „Antiphonarium“ címet viselő nagy könyvbe gyűjtötte össze s azt kemény lánczal szent Péter temploma főoltárához erősítette, hol mai nap is őriztetik.

(Folytatása következik.)

Hazai hírek.

Tisztelt előfizetőinkhez!

A pünkösdi ünnepek miatt f. hó 20-án lapunk nem fog megjelenni, kárpótlásul a maiban bővebb számot vesznek kézhez igen tisztelt olvasóink, s a 27-iki számmal szétküldendjük a „Harmonia“ idei 3-ik zenemellékletét.

Pályázat

a „Magyar Király-hymnusz“ szöveg-költevényére.

Az országos magyar dalá 2 gyesület nevében annak központi igazgató választmánya egy megzenésítésre szolgáló „magyar király-hymnusz“ szövegköltevényére nyilvános pályázatot tűz ki. következő feltételek alatt:

1. a pályaművek beküldési határideje f. 1883. év június havának 20-ik napja bezárolag;

2. a pályadíj száz darab cs. kir. arany;

3. a szövegköltevénytől megkivántatik, hogy magyar versmértékű és strophikus alaku legyen. s négy-nél kevesebb s hatnál több versszakra ne terjedjen. — Az egyes versszakok 6—12 szótagu verssorok közt váltakozhatnak úgy azonban, hogy az egyes versszakok sorai nyolc sornál túl ne terjedjenek.

4. a pályaművek idegen kézzel írva és a szokásos — szerző nevét rejtő — jelíges levélkével ellátva, az egyes. alulírott titkárhoz (Nádor utca 6.) küldendők be;

5. az egyesület által fölkérendő bírálóbizottság tagjai nak nevei, a pályaművek beérkezte után fognak közzététetni a hazai lapok utján;

6. az eredmény kihirdetése után a pályamű szerzője, a kitűzött száz darab arany pályadíjat az egyes. pénztárnokánál: t. c. Engeszer Mátyásnál (belváros plébánia épület) azonnal fölveheti. — Budapesten, 1883 május hó 12-én.

Az orsz. magy. daláregyes ig. vál. nevében közli:

id. Abrányi Kornél,
egyes. titkár.

* Uj tenorista fölléptét említi az „Egyetértés“ a nemzeti színháznál. Ez az elhunyt magyar képző: Heinrich fia, ki külföldön képezte magát. Még csak 21 éves s jó színvonalú alak. Hír szerint: a jövő hóban föllép, néhány szerepet betanulva magyarul, s ha sikert arat: szerződötetik. Akkor öt tenoristánk lenne.

* A zombori kaszinó-egyleti dalárda 1883. évi május hó 14-én (pünkösdi-hétfőn) rendkívüli dal-és táncestélyt következő műsorozattal rendez: i. „Kiért üritsem e pohárt?“ — Férfikardal Thern Károlytól.

2. Egyveleg Erkel Ferenc „Bánkban” dalművéből. — Hegedűre és zongorára alkalmazta Doppler Károly. — Előadják dr. Modor Vidor és Bieber Gyula urak. 3. „Gyere haza édes anyám!” — Népdalfűzér. — Férfikarra alkalmazta Huber Károly. 4. Lillikerítő Bánfi Sándortól. — Zongorakisérettel mellett éneklé Tim Flóra kisasszony. 5. Katona-kar a „Faust” dalműből. Gounod Károlytól, zongorakisérettel. Éneklé a dalárda.

* „A fütty” első előadása e hó 18-án lesz. Zenéjét Serly Lajos a népszínház tehetséges kar-nagya szerző, kinek főgyökeres magyar nótái mind-inkább népszerűvé lesznek. A fülemüle dalát és a kis nyulaeska dalt ma már ország-szerte huzzák cigányaink. Szentirma Elemér hírneves dalszerzőnkön kívül csakis Serlynek sikerült az utóbbi időben eredeti dalokkal feltűnést kelteni. A bécsi előadásra a népszínház igazgatója „Hoffmann meséi”, „Kertészleány”, „Nap és hold” s „Favartné” operetteket s a „Piros bugyelláris”, „Vörös sapka”, „Falu rossza”, „Sárga csikó” és „Tót leány” című népszínműveket választá ki. A társaság július elsejéig marad Bécsben.

* Beregi Kornélia k. a. Május elsején kilépett a népszínház kötelekéből, úgy látszik a kisasszony nem jól találta magát azokon a deszkákon, melyeken annyi primadonna konkurál egymással.

* Székesfehérvárt a főgymnasiunai ifjúság hangversenyt adott jótékony célra a színházban, mely szorongásig megtelt. Közreműködött a fővárosból Farkas Ilona k. a., a „Lucia”-árián kívül magyar népdalokat énekelve; kapott sok tapsot, továbbá köszörüt és több bokréttát s a kedves vendég dalait többször ismételtették. Leeb Erzsike s Szabó Ilona k. a. és Aba Lehel zongorajátéka. Greizinger Iván fővárosi orvosnövendék hegedű-előadása s az ifjúsági ének- és zenekar darabjai szintén tapsokban rész-sültek. Hangverseny után társas vacsora s reggelig tartó tánc volt.

* A szegedi állandó színház személyzetének teljes névsora a következő: 1. Nem játszó személy-zet. Pósa Lajos, hírlapíró, titkár. Beódy Gábor, rendező, a győr-pozsonyi színház elnöke. Müller Ottó, I. karmester. Barpa J. II. karmester. Lehmann Mór, főfestő, a népszínház elnöke. Oláh Sándor, sugó. Karikás József, pénztáros. Bajor György, festő és kasszós. Verzák Henrik, színpadi gépmester, a nemzeti színház elnöke. Kun András, zsinór-mester. Kocsis Benő, fodrász. 2. Játszó személy-zet. Beódy Anália, a győr-pozsonyi színház elnöke. Berkés Etel, a népszínház elnöke. Székesszerepekre. B. Teleki Emma 1881-ben a székes-fehérvári színház tagja, most Fehérvár Mari tanítványa, operett-szerepekre. Gyöngyösi Ilka, a népszínház elnöke, naiv és társalgási szerepekre. Hunyady Margit, az arad-nagyvárad színház elnöke, fiatal hősnő, drámai szende és társalgási szerepekre. Nagy Ibolyka, a népszínház elnöke, drámai szende és társalgási szerepekre. Oláh Sándorné, a győr-pozsonyi színház elnöke, komika szerepekre. Perla Gyizella, Gerőfy A. társulat elnöke, szende és társalgási szerepekre. Tharassovics Margit, Csóka Sándor társulat elnöke, operett- és egyéb komika-szerepekre. Váray Mariska, Bogyó A. társulat elnöke, népszínmű-énekes szerepekre. Andorfy Péter, a népszínház elnöke, buffó és burleszk-komikus szerepekre. Balázs Sándor, az aradi színház elnöke, jellem és apaszerepekre. Egry Kálmán, a debreceni színház elnöke, népszínmű-énekes szerepekre. Fenyevesy Károly, az országos színészi iskolából, segéd-jellem-szerepekre. Hatvani Ede, a népszínház elnöke, népszínmű- és operett-bariton szerepekre. Lovász Dezső, drámai apa, jellem- és intrikum-szerepekre. Müller Fülöp, a drezdai udvari színház elnöke, I. operett-tenor szerepekre. Makó Lajos, a szegedi színház elnöke, buffó és jellem-szerepekre. Megyeri Dezső, a székesfehérvári színház elnöke, bonviván, szalon-komikus és operett szerepekre. Molnár Antal, az országos színészi iskolából, segéd, kedélyes apa- és jellem szerepekre. Rostagni Irén, társalgási, és másod operette-énekesnő, a szini iskolából. Somló Sándor, a debreceni színház elnöke, szerelmes szere-

pekre. Szathmáry Árpád, az aradi színház elnöke, kedélyes apa jellem- és operett-komikus szerepekre. Szép Aladár, Miklóssy Gyula társulat elnöke, segéd-burleszk-komikus szerepekre. Szirmai Imre, a színészi iskolából, hős, szerelmes és szalon-szerepekre. Vadnay Vilma, operett- és népszínmű-énekesnő Debrecenből. 40 tagból álló énekkar, és pedig 20 férfi, 20 nő. 24 tagból álló zenekar.

* Pauli Rikhard ur a nemzeti színház tenoristája Pozsonyba utazott, a hol ma „Hunyady László” operában fog vendégszerepelni Mándoky színház elnöke.

* A király himnus ügyében id. Ábrányi Kornél az orsz. dalárszövetség közp. választmányának titkára azon írásbeli kérdéssel fordult dr. Fraknó Vilmoshoz, az akadémia főtákarához, hogy tekintetbe véve miszerint a király-himnus megzenésítendő szövegére legközelebb pályázat fog hirdettetni, hajlandó volna-e az akadémia illető osztálya a pályázatra beérkező szövegek bírálatát ellátni? Fraknó e megkeresésre válaszul tudatja, hogy miután az a rendkívüli esetek közé tartozik, mi szerint idegen testületek ily esetekben egyenesen az akadémiát hívják fel a bírálat ellátására, ő az ügyet az I. osztály elé fogja terjeszteni, melynek hatáskörébe az tartozik, és a mely jövő hó 11-én megtartandó ülésén fog erre nézve határozni.

* Prielle Kornélia asszony az idén is előbb megy szabadságra, mint a nemzeti színház többi tagja. Junius havát a nyíregyházi Sóstó mellett fogja tölteni. Közben kétszer-háromszor fellép Nyíregyházán Csóka Sándor társulatánál. A rákövetkező hónapot Máramarosban, szülőhelyén tölti a művésznő; akkorra Csóka Sándor Máramarosra megy társulatával s ekkor Prielle Kornélia asszony ismét föl-lép néhány vendégjátékban. Július végén Erdélyben egyik barátjánál fog tölteni pár hetet. Végül augusztus hó első két hetében, ha a nemzeti színház műsora enged, Balaton-Füreden fogja használni a művésznő a hideg fürdőt.

* A fővárosi színházban Krecsányi Ignác színház elnöke június 9-én kezdte meg előadását. A társulat hatvan személyből áll; játérendje a többi színházétól eltérő lesz, népdramák, boházatok s itt még nem adott operette-ekből. Az első előadásra Váradi Antal irt „Buda ébredése” című prólogot, melyben több történeti tableau lesz: Nagy Lajos és Mátyás királyok udvara, Buda elfoglalása a török által s visszahódítása 1686-ban és 1849-ben. A prólog egész előjáték mely után Supé-nek itt még nem adott „Gascognei nemes” című operette-je kerül színre.

* „A falu rossza” horvátul. Tegnap este került színre a zágrábi színházban Tóth Ede kitűnő népszínműve: „A falu rossza”. Deskasev István átdolgozásában. A darabot, melynek horvát címe: „Seoska loka”, az „Agr. Ztg.” ma érkezett száma igen rokonszenvesen ismerteti és egyúttal meleg hangon emlékezik meg Tóth Ede-ről. Az átdolgozásban Feledy Gáspár: Pogovics Pál; Btki Teresi: Lenka; Gündör Sándor: Stevo Dragics; Goszok Pista: Mita Kradies; Boriska: Bosiljka; Finum Rózi: Jelka Csizmics.

* Munkácsy Mihály munkában levő nagyszabású festményét, a „Keresztre feszítés”-t fővárosi közönségünk a képzőművészeti társulat őszi tárlatán fogja látni. A mester nagy buzgalommal dolgozik művének s e miatt magyarországi utazását is akkora halasztotta, a mikor festményével együtt Budapestre jöhet. Legutóbbi íttle alkalmával tett igéretének megfelelően, Párisban és Bécsben csak később állítja ki festményét Erre nézve Munkácsy egységet kötött a megrendelő Sedelmayerrel. A „Keresztre feszítés” után egy nagyobb oltárképet fest a művész Trefort Ágost miniszter megrendeléséből.

Külföldi hírek.

* Az általános német zeneegyüttes gyűlését Lipcésben vasárnap nagy hangverseny fejezte be, a melynek két magyar zeneszerző műve kölcsönözte a legnagyobb érdeket; az egyik Mihalovics Ödön

„Fauszt”-ábrándja, a másik Liszt Ferencnek „A bilincseitől megszabadult Prometheus” című szerzeménye. Az utóbbi mű 1850-ben Weimarban, Herder szobrának leleplezése alkalmával került először előadásra, és karénekek-ből áll, melyeket Liszt Herdernek hasoneimű költeményéhez irt, és melyekhez Pohl Rikhard összekapcsoló szöveget készített. A mű rendkívüli hatást keltett, mely az aratók és a vincellérek kara után érte el tetőpontját. Különösen az előbbi után viharos taps hangzott fel, melyhez a közreműködők is hozzájárultak. Liszt, a ki a weimari nagyherceg és az altenburgi herceg között ült, felállt és meghajtotta magát a közönség előtt. A hangversenyt bankett követte, melynél szintén Liszt volt az ovációk központja.

* Jótékony énekesnő. Junius 1-én Párisban Rothschild Adolf b. termeiben nagyszerű zeneegylet lesz, melyen a francia főváros legelőkelőbb művészei és művésznői fognak közreműködni. A többi között Adler-Devriés operanékesnő is előad néhány énekszámot s 10,000 frankot kap. A művésznő az egész összeget jótékony célra szánta, és azt ezer frankos részekben szét fogja osztani.

* Mozart „Requiem”-jét a napokban előadták a bécsi „St. Ágoston” templomban, az Angliában közelebbről elhunyt Batthyány herceg emlékére rendezett gyászistentisztelet alkalmával. A magánzólamokat „Weyringer és Fabrini” Walter és Wiegand énekeltek.

* Kitüntetett Angol zeneszerzők. Viktória királynő D. Sullivan Arthur zeneszerzőt, a zemművészet terén szerzett érdemei elismerésül lovagi rangra emelte. Hasonló kitüntetést érte Grove Györgyöt, a londoni új zeneconservatorium igazgatóját.

* Érdekes ballet-ujdonság lesz a bécsi udvari operának a jövő idény kezdetén. „Az assasinok” (egy hajdan fanatikus gyilkos szekta) a címe s a kereszties hadjáratok idején játszik. Szerzőjét a színlapon nem szabad megnevezni, s hogy a mű előadassék, ahhoz a király ö felségének külön engedélye volt szükséges, mert a szerző az uralkodó család tagja, ugyanaz a népszerű főherceg, ki földrajzi, hadtudományi értekezéseivel, röpirataival már többször magára vonta a közfigyelmet. A három felvonásos, a legkisebb részletekig kidolgozott táncdarab librettoját a szerző e napokon adta át a főintendánsnak, ki Forsterrel írat hozzá zenét. Egy másik ballet címe „Sakuntala”; ennek librettoját Uhl Frigyes, a bécsi hivatalos lap szerkesztője készítette, zenét Baehrich ír hozzá. A „Farsangi kalandok”-at is fölleveleltik, új zenerészekkel herceg Metternich Rikhardtól. Operaújdságot kettőt készítenek elő: Wagner „Tristan és Isolde” és Ponchielli „Gioconda” című dalműveit.

* Üzlet és művészet. A parisi Salon megnyitása alkalmából egy francia tárczaíró keserű hangon szól arról az üzleti szellemről, mely ugyanabban a művészet terén uralkodóvá kezd lenni. A Salon, ugymond, bizonyos kereskedői szagot terjeszt, melyet könnyebb érezni, mint megmagyarázni. Sok a tehetség s a hatás a közönségnél mégis csekély. A közönség nem is annyira a festményekért megy a kiállításba, hanem, hogy lássa ott a társaságot, mint a színházban és cirkusban. A festmény csak akkor kelt figyelmet, akkor ér valamit, ha híres név van rá jegyezve; a műbarátok tulajdonképen csak műkereskedők, kik nem a művet nézik, hanem az árt, s egy műkereskedő e napokban Rossano olasz tájfestőnek ezt mondta: „Az ön tájképe, ha Daubigny volna rájegyezve, semmivel sem volna jobb, de akkor adnék érte tízezer francot; de így megmondolom adhatok-e kétszázat.” A művészek pedig hódolnak a divatos napi irányoknak, mert a művészet fő célja nálunk, hogy pénzt keressenek; fogatot akarnak tartani, nyári lakot vásárolni, börtén játszani. A művész a napi fogyasztásra termel, a műbarát vásárol spekulációra, a dolog kereskedelmileg pompásan van rendezve. A művészet ezen az uton börtén lesz, sőt már az is, melyen a műtárgyakat nem műértékek szerint, hanem piaci árfolyamon adják-veszik.

Figyelmeztetés
Kitűnő zongorahangoló
MAGRINI A.

ajánlatik mindennemű
zongora-hangolás, javítás és bő-
zésére.

Megtudható a társulat zeneműkeres-
kedésében váci utca 3.

NEMECSEKE JÓZSEF

= Mignon = zongorák. Tartós kitűnő hang-
szerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

„Produktív szövetkezet.”

E céget hat évvel ezelőtt a világhírű
„Bösendorfer” zongoragyárából el-
szakadt 60 munkás alapította s ma
már méltán vetekedik az anyagyár
készítményeivel.

Tekintve a kitűnő minőséget
a legolcsóbb hangszer. Külö-
nösen ajánlhatók az úgyneve-
zett „Mignon zongorák.”

A nagy arany éremmel kitüntetve.

SCHMIDT FERENCZ

Bösendorfer tanítványa.

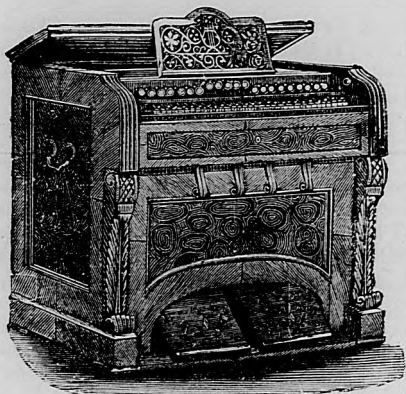
Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid szalon, diófából.
fekete.

Árjegyzék küldeték, díj nélkül.

CARL HAMBURGER

zongoragyáros.

A legkitűnőbb
„Harmoniumok”

Tietz Péter utóda
Kotykievicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű Harmo-
niumok nagy választéka. Hang-
verseny- és szalon-har-
moniumok. Prolongement és
Percussióval. Templomok és
iskolák számára 100 forintól
fölfele.

Több évi jótállás!

Árjegyzék kívánatra
bérmentve küldetnek.

Zenetanárok lakeimei:

Zongora.

Aggházi Károly nemz. zen. tan. Akad.-ut 11.
Bartay János " " Váci-utca 10.
Schütze Rezső " " N.-korona-u. 4.
Khayil Antal Thonet udvar
Erney József " " Kerepesi-út 24.
Huber Károly " " Új tőzsdeépület
Dr. Popper Ármán Szigar út 80. sz.
Ziegler János Király utca 35. sz.
Koschirz János Szigar út 89. sz.
Kindtner Károly Vas utca 17. sz.
Vajdaffy Béla Külső dob utca 49.
Tomka István Molnár utca 20. sz.
Krisztinkovich Béla Hungaria szálloda
Gobbi Henrik Ferenc-József rakpart 18. sz.
Rausch Károly Hunyady utca 3. sz.
Kun Miksa Bálvány utca 26. sz.
Drescher Raimund Kerepesi út Kerepesi ndv.
Sipos Antal Keeskeneti utca Geiszt ház
Zimay László Molnár utca 37.
Székely Imre Szerb utca 2.
Avar Alajos Rákos-árok-utca 30.

Harmonium és Orgona.

Erney József Kerepesi út 24.

Ének.

Aggházi Károly Akadémia utca 11. sz.
Huber Károly Új tőzsde-épület
Pauli Richard Dohány utca 28.
Passy-Cornet asszony Muzéum könt
Igercius Katalin Lipót utca 6.
Ulrich Cécilie Albrecht út 6.
Schmidt József Lipót utca 19.
Puks Ferencz Klauzál utca 4.

Zeneszerzés.

Aggházi Károly Akadémia utca 11.
Erney József Kerepesi út 24.
Puks Ferencz Klauzál utca 4.
Huber Károly Új tőzsde-épület
Nicolitsch Sándor Kazinczy utca 17.

Hegedű.

Huber Károly Új tőzsde-épület
Gobbi Alajos Magyar utca 36.
Pischinger Alajos Dohány utca 45.
Kis Péter Sándor utca 5.
Frankhauser Károly Diófa utca 18.
Mészáros József Tüzoltó utca 10.
Avar Alajos Rákos-árok-utca 30.

HOYER

vonó-hangszer készítő.

Gyönyörű imitációk külö-
nösen műkedvelők figyel-
mébe ajánlhatók.

EHRBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongora gyártás
remekei közé tartoznak. Tartósságra
utólérhetlenek, ezen tulajdonságnak
köszönheti e gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Szalon Stucz, diófa

.. fekete

keresztírozott és egyszerű

J. Heitzmann és fia

es. kir. udvari zongoragyáros.

Első rangú gyár, mely külö-
nösen arról nevezetes, hogy
a legtartósabb hangszereket
készíti. Zongorái az egész vi-
lágon el vannak terjedve. S
mindenütt egyaránt kelendő-
ségnek és kedveltségnek ör-
vendenek. Birja a legmaga-
sabb kitüntetések.

HEVESI B.

zongoragyáros

Kitűnő hazai gyártmány,
mely különösen szoliditása
és tartóssága által tűnik ki.
Ezen minden tekintetben
ajánlható zongorák főgynök-
ségét a társulat birja s zongoratermében mindig megte-
kinthetők.

Uj találmány!

**Vonó hangszerek,
hegedűk
és gordonkák.**

melyek teljesen pótolják az olasz
mesterek műveit. A hang ép oly erős
és nemes, mint a régi hangszereké.

Noebe készítményei!

Csak a Harmoniánál, Buda-
pesten kaphatók.

Világhírű szaktekintélyek elismerés-
sel nyilatkoznak e feltűnést keltett
tűneményszerű hangszerekről

Egy hegedű ára. csinos tokban 100 frt.
Egy gordonka ára. csinos tokban
150 frt.

MARTIN WESSELY
zongoragyáros.

Különös speciális az úgynevezett
„Diminutiv” zongora, legkisebb alak
s mégis erős, tömör hang. Bar milyen
kiesi szobában is elfér. Az egész zongora
1 1/2 méter. Különféle érnék.

! Farsangi tréfa!

Grelot (csörgő) polka

kézre való csörgővel együtt

kapható minden könyv- és
zenemű-kereskedésben.

PETROV

zongoragyár.

Legolcsóbb zongorák.

Souczerk Máttyás

zongoragyár

olcsó és tartós gyártmány

a »Harmonia« zongoratermében min-
dig készletben van.

„HARMONIA”

zeneműkereskedésben

kaphatók valódi legfinomabb francia

**hegedű- és gordonka-
hurok és gyanta.**

A világhírű Voirin-féle vonók
raktáron tartatnak.

Vidékről jövő megrendelések
pontosan teljesítetnek.